

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา หลักการ และเหตุผล

ประเทศไทย เป็นประเทศเกษตรกรรมอาชีพหลักของคนไทย คือ เกษตรกรรม ผลผลิตต่างๆ ที่ได้มาจึงเป็นเพื่อการบริโภคและการส่งออก ในปัจจุบันการเกษตรมีความแตกต่างจากในอดีตซึ่งมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำเกษตร โดยมีเป้าหมายทางการค้าเป็นสำคัญจึงทำให้ปริมาณการใช้สารเคมีทางการเกษตรของไทยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถือได้ว่าติดอันดับประเทศที่ใช้สารเคมีทางการเกษตรมากที่สุดประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยประเทศไทยมีปริมาณการนำเข้าสารเคมีที่ใช้ในการเกษตรรวม 147,269.93 ตัน มูลค่ารวม 22,789.23 ล้านบาท โดยมีปริมาณของสารกำจัดวัชพืช (Herbicide) สูงสุดถึง 117,645.36 ตัน รองลงมา ได้แก่ สารกำจัดแมลง (Insecticide) ปริมาณ 13,910.54 ตัน และสารป้องกันและกำจัดโรคพืช (Fungicide) ปริมาณ 10,988.22 ตัน (สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, 2558)

การใช้สารเคมีทางการเกษตรที่มากเกินไปจนเกิดความจำเป็น เพื่อสนองตอบการพัฒนาที่มุ่งแต่แสวงหาผลประโยชน์ ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและการปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม หากมีการใช้อย่างไม่ถูกต้องและไม่มี การป้องกันอันตรายจากการใช้ ย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของผู้ใช้โดยตรงจากการใช้ ดังข้อมูลเฝ้าระวังโรคจากสำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม (2558) รายงานถึงข้อมูลการเจ็บป่วยเจ็บป่วยด้วยโรคพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืชซึ่งมีอัตราสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยในปี พ.ศ. 2557 พบว่า มีอัตราผู้ป่วยโรคพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเท่ากับ 12.25 ต่อประชากร 100,000 คน และกลุ่มผู้ป่วยที่ได้รับอันตรายจากสารเคมีมากที่สุดก็เป็นเกษตรกรในกลุ่มอาชีพปลูกพืชไร่และพืชผัก ร้อยละ 36.02 จากผู้ป่วยทั้งหมด

จังหวัดแพร่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมเป็นสินค้าที่ทำรายได้เข้าสู่จังหวัดมากที่สุด ซึ่งอำเภอที่มีพื้นที่ทำกินทางการเกษตรมากที่สุด คือ อำเภอร้องกวาง รองลงมาคือ อำเภอเมืองแพร่ อำเภอที่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยที่สุด คือ อำเภอเด่นชัย ในด้านพื้นที่ถือครองนั้นเกษตรกรในอำเภอสองมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ประมาณครอบครัวละ 11.5 ไร่ โดยพื้นที่เพาะปลูกของจังหวัดแพร่ส่วนใหญ่ใช้ในการทำนา รองลงมาคือการปลูกพืชไร่ ไม้ผลไม้ยืนต้น พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ ตามลำดับ พืชเศรษฐกิจสำคัญที่เกษตรกรนิยมทำการเพาะปลูกได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง ข้าวโพด ยาสูบ ถั่วลิสง ฝ้าย อ้อยโรงงาน ถั่วเขียว ผลไม้ พืชผัก (สำนักงานจังหวัดแพร่, 2560) โดยมีวัตถุประสงค์หลักปลูกไว้เพื่อจำหน่าย และมีการนำสารป้องกันและกำจัดศัตรูพืชหลายชนิดมาใช้ในการเกษตรกรรมเพื่อรักษารูปลักษณ์ของผลผลิตให้ตรงตามความต้องการของตลาด เมื่อพิจารณาถึงภัยสุขภาพจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในปี 2553-2556 พบว่า พบว่ามีอัตราผู้ป่วยที่ได้รับสารเคมีของจังหวัดแพร่ในปี 2553 เท่ากับ 29 ราย ปี 2554 เท่ากับ 37 ราย และ ในปี 2556 เท่ากับ 132 ราย ซึ่งมีแนวโน้มของผู้ที่ได้รับพิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้นทุกปี (สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, 2558) จากผลกระทบของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ส่งผลต่อสุขภาพ ทำให้จังหวัดแพร่ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาด้านการใช้สารเคมีในการเกษตร และกำหนดเป็นนโยบายเพื่อแก้ปัญหาด้านเกษตรของจังหวัดแพร่ ที่ต้องการในการผลิตสารชีวภัณฑ์ไว้ใช้ป้องกันกำจัดแมลงทดแทนการใช้สารเคมีให้เกิดเป็นรูปธรรม ที่ผ่านมา

สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่ โดยกลุ่มอารักขาพืช จัดหน่วยเคลื่อนที่ จัดอบรมให้ความรู้เกษตรกร ตามโครงการรณรงค์การใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทนการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ในพื้นที่ 3 อำเภอ 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลกาญจนา ตำบลนาจักร อำเภอเมืองแพร่ ,ตำบลทุ่งน้ำว ตำบลบ้านหนุน อำเภอสอง ,ตำบลแม่ยางตา ตำบลไผ่โตน อำเภอร้องกวาง โดยมีเกษตรกรตำบลเป็นผู้ประสานงานกับแกนนำหมู่บ้านที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการผลิตพืชปลอดภัย (กลุ่มอารักขาพืช สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่, 2556)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าองค์การบริหารตำบลบ้านหนุน อำเภอสอง จังหวัดแพร่ เห็นความสำคัญและมีความพยายามในการแก้ปัญหาด้านการใช้สารเคมีในกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในรูปแบบต่างๆ อีกทั้งในปัจจุบันยังร่วมมือกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อแก้ปัญหาด้านการใช้สารเคมีทางการเกษตรในพื้นที่ด้วยกระบวนการวิจัยโดยนับเป็นประเด็นที่ต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วนในพื้นที่ (สำนักงานสนับสนุนสุขภาพองค์กร, 2560) ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความรู้และพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ตำบลบ้านกลาง อำเภอสอง จังหวัดแพร่ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การใช้สารเคมีเพื่อป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ให้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องวิธีและมีความเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

เพื่อศึกษาความรู้และพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ตำบลบ้านหนุน อำเภอสอง จังหวัดแพร่

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินงาน

เกษตรกรที่มีการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ตำบลบ้านหนุน อำเภอสอง จังหวัดแพร่

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. การนำไปใช้ประโยชน์ด้านวิชาการ โดยผลการศึกษาจะได้รายงานฉบับสมบูรณ์ และบทความวิจัย/บทความวิชาการ 1 เรื่อง
2. การนำไปใช้ประโยชน์ในด้านนโยบาย ซึ่งองค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะในการด้านการลดใช้สารเคมีที่เหมาะสมกับวิถีชุมชนของเกษตรกรตำบลบ้านหนุน อำเภอสอง จังหวัดแพร่
3. การนำไปใช้ประโยชน์ในด้านชุมชนและสังคม เกษตรกรตำบลบ้านหนุน อำเภอสอง จังหวัดแพร่ มีข้อมูลด้านความรู้และพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการเกษตรเพื่อนำไปข้อมูลในการทำกิจกรรมส่งเสริมการลดใช้สารเคมีในการเกษตรที่เหมาะสมกับวิถีชุมชน

